

KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA MRAVNOSTNEJ KRIMINALITY PÁCHANÁ DEŤMI A MLÁDEŽOU A JEJ FENOMENOLÓGIA NA ÚZEMÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY V ROKOCH 2001 – 2010

Zvada Róbert,¹ Štofko Stanislav²

ABSTRAKT

Príspevok zachytáva kriminalistickú charakteristiku trestných činov patriacich do oblasti mravnostnej kriminality, ktoré sú páchané deťmi do veku 14 rokov (maloletí páchatelia) a mládežou vo veku 15 – 18 rokov (mladiství páchatelia). Súčasťou príspevku je fenomenológia stavu a dynamiky mravnostnej kriminality detí a mládeže na území SR v časovom rade rokov 2001 – 2010 na základe štatistických údajov Ministerstva vnútra SR.

Kľúčové slová:

Mravnostná kriminalita, trestný čin, maloletá osoba, mladistvá osoba, fenomenológia

ABSTRACT

The report contains the characteristics of forensic crime falling into the moral crime. This crime is committed by children under the age of 14 years (preteen offenders) and youth aged 15 to 18 years (youth offenders). Phenomenology of state, moral crime dynamics of children and youth in Slovakia is part of this report, in time line 2001 - 2010 (based on statistics of the Ministry of Interior)

Key words:

Moral crime, offense, preteen person, youth person, phenomenology

¹ Ing. Róbert Zvada, Žilinská univerzita v Žiline, Fakulta špeciálneho inžinierstva, Katedra bezpečnostného manažmentu, Ul. 1. mája 32, 010 26 Žilina, Slovakia, tel: +421 41 513 6669, email: robert.zvada@fsi.uniza.sk.

² doc. Ing. Stanislav Štofko, CSc., Žilinská univerzita v Žiline, FŠI, Katedra bezpečnostného manažmentu, Ul. 1. mája 32, 010 26 Žilina, Slovakia, tel: +421 41 513 6656, email: stanislav.štofko@fsi.uniza.sk.

1 MRAVNOSTNÁ KRIMINALITA

Je všeobecne známe, že **sexuálne zdravie**, čiže zdravý sexuálny život, je jedným zo základných ľudských práv. Pre samotné bytie človeka je **samozrejme a dôležité**. „Štát pochopiteľne nezasahuje do tých spôsobov a foriem pohlavného uspokojovania jedinca, ktoré žiadnym spôsobom neohrozujú spoločnosť a pokiaľ nevzbudzujú verejné pohoršenie“ [3].

Sexuálny pud dokáže človeka ovplyvniť natoľko, že často koná v rozpore so zákonmi a spoločnými morálnymi hodnotami. Každodenný život v spoločnosti poskytuje výnimočné situácie. Nie všetky konania a činy, ktoré sú v rozpore s mravnosťou, sú výsledkom psychického narušenia jedinca. Morálka v spoločnosti upadá a spoločnosť sa tvári nevšímavo. Pre duševne zdravého a riadne socializovaného človeka s bežnými sexuálnymi zvyklosťami, poskytuje každodenný život v spoločnosti výnimočné situácie. Tie vyvolávajú existenciu pomerne **častých príležitostí na spáchanie trestného činu** mravnostnej povahy [3]. Mravnostná kriminalita je prítomná v každej spoločnosti.

Odborná literatúra uvádza viaceré definícií mravnostnej kriminality.

„Ide o takú skupinu trestných činov, ktoré priamo súvisia s meniacimi sa spoločenskými podmienkami, najmä s nazeraním na sexuálne správanie z hľadiska jej vhodnosti, nevhodnosti, či protizákonnosti“ [2].

Namiesto pojmu **mravnostná kriminalita** je možné použiť aj označenie **mravnostná trestná činnosť** alebo **sexuálna trestná činnosť**.

„Základný rozdiel medzi mravnostnou kriminalitou a mravnostnou (sexuálnou) trestnou činnosťou spočíva v označení základného javu. Pojem mravnostná kriminalita vymedzuje širší okruh jednania, ktorá nemusí vždy naplňovať znaky konkrétneho mravnostného trestného činu. Mravnostná kriminalita je teda pojem širší než mravnostná (sexuálna) trestná činnosť“ [3].

Odborná literatúra uvádza niekoľko delení. Tie zahrňujú činy patriace do mravnostnej kriminality. Nie vždy však jedna literatúra obsahuje trestné činy uvedené v inej literatúre. Nasledujúca tabuľka kompletne zobrazuje všetky mravnostné činy uvádzané v preštudovanej literatúre (Tabuľka 1). Podľa slovenského Trestného zákona (č. 300/2005 Zb.) sú všetky tieto činy aj trestnými činmi, okrem prostitúcie.

Tabuľka 1 Rozdelenie mravnostných trestných činov (Podľa: Trestný zákon č. 300/2005 Z. z.).

	názov	ustanovenie v trestnom zákone	paragraf
hlavné trestné činy	obchodovanie s ľuďmi	II. Hlava osobitej časti, prvý oddiel (trestné činy proti slobode)	§ 179
	obchodovanie s deťmi		§ 180, 181
	znásilnenie	II. Hlava osobitej časti, druhý oddiel (trestné činy proti ľudskej dôstojnosti)	§ 199
	sexuálne násilie		§ 200
	sexuálne zneužívanie		§ 201, 202
	súlož medzi príbuznými		§ 203
	ohrozovanie mravnej výchovy mládeže		§ 211
	kupliarstvo	IX. Hlava osobitej časti	§ 367
	výroba detskej pornografie		§ 368
	rozširovanie detskej pornografie		§ 369

	prechovávanie detskej pomografie		§ 370
	ohrozovanie mravnosti		§ 371, 372
d'alsie trestné činy	ohrozovanie pohlavnou chorobou	I. Hlava osobitej časti, tretí oddiel (trestné činy ohroz. život alebo zdravie)	§ 167
	podávanie alkoholických nápojov mládeži		§ 175

1.1 KRIMINALISTICKÁ CHARAKTERISTIKA MRAVNOSTNEJ KRIMINALITY DETÍ A MLÁDEŽE

Najčastejším objektom páchania mravnostných trestných činov sú deti a mládež a typickými páchatelmi sú dospelé osoby. Avšak nezanedbateľný podiel na páchaní mravnostnej kriminality majú práve deti aj mládež. V priemere 13,4 %. Mravnostnej trestnej činnosti je potrebné venovať zvýšenú pozornosť z dôvodu jej závažnosti. Platí to najmä pre maloletých a mladistvých páchatelov.

Z hľadiska presnosti skúmaného problému je potrebné rozlišovať 3 pojmy:

Dieťa – je osoba mladšia ako osemnásť rokov, ak nenadobudla plnoletosť už skôr,

Maloletá osoba – je osoba do veku 14 rokov,

Mladistvá osoba – je osoba vo veku medzi 15. a 18. rokom života.

1.1.1 TYPICKÉ SPÔSOBY PÁCHANIA

Dôležitým kritériom páchania mravnostnej kriminality je osoba páchatel'a. Môže sa jednať o dospelú osobu, osobu mladšiu ako 18 rokov, osobu mladšiu ako 15 rokov, osobu nepríčetnú, pohlavne úchylnú osobu a iné. Najbežnejším kritériom je však spôsob a podmienky páchania mravnostnej kriminality. Toto kritérium zahŕňa okrem iného tri subkritériá, a to vospelosť páchatel'a, predmet útoku a vzťah medzi páchatel'om a obeťou. Podľa toho rozlišujeme tieto spôsoby páchania:

- Mravnostné trestné činy páchané medzi dospelými,
- Mravnostné trestné činy páchané mládežou,
- Mravnostné trestné činy páchané na mládeži [3].

Mravnostné trestné činy páchané mládežou

V oblasti porúch správania chýba dosiaľ nosná teória, ktorá by vystihla všetky etiologické vzťahy a súvislosti určujúce vznik delikventného správania a kriminality. Za podmienku trestnej činnosti sa považujú najmä situácie (okolnosti), ktoré uľahčujú príčine jej pôsobenie. Sledovanie kriminálnych kariér mladistvých delikventov ukazuje, že iba istá časť z nich sa už v detstve správala spôsobom, z ktorého by sa dalo predvídať, že bude mať dotýčný i neskôr problémy s dodržiavaním spoločenských noriem. U niektorých mladých ľudí sa skryté predpoklady k delikventnému správaniu nemusia vôbec prejavovať. Nie sú totiž vystavení aktívnym vplyvom. Situácie zvädzajúce ku kriminálnemu správaniu je však ťažké predpovedať [5].

1.1.2 ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA OBETÍ

U mravnostnej trestnej činnosti páchanej na mládeži možno obeť rozdeliť na troch základných skupín:

- obeť v predpubertálnom veku (10 – 11 rokov),
- obeť v pubertálnom veku (12 – 15 rokov),
- obeť právne zodpovedné (14 – 18 rokov).

Pre obeť mravnostných deliktov vo veku približne od 12 rokov (najčastejšie dievčatá), je typická ich vyspelosť. Sú dostatočne pohlavne vyspelé a túto vyspelosť často dávajú najavo chlapcom, ale i dospelým mužom. To do určitej miery pôsobí na páchatel'a provokujúco. Obetami trestných činov kupliarstva a obchodovaniu so ženami a pod. sú prevažne dievčatá vo veku okolo 18 rokov [3].

2 FENOMENOLÓGIA MRAVNOSTNEJ KRIMINALITY MALOLETÝCH A MLADISTVÝCH

Mravnostnej trestnej činnosti maloletých a mladistvých je potrebné venovať zvýšenú pozornosť z dôvodu jej závažnosti. Od roku 2001 do roku 2010 sa maloletí páchatelia podieľali na mravnostnej kriminalite v rozpätí 3,01 % - 13,03 %. Mladiství páchatelia sa na celkovej kriminalite podieľali v rozpätí 12,80 % - 25,53 %. Najčastejšími trestnými činmi spáchanými maloletými a mladistvými páchatel'mi sú pohlavné zneužívanie a znásilnenie (Tabuľka 2, Tabuľka 3).

Tabuľka 2 Podiel mravnostnej kriminality detí na celkovej mravnostnej kriminalite (Podľa: [4, 6]).

Podiel mravnostnej kriminality maloletých a mladistvých na mravnostnej kriminalite					
rok	maloletí (deti 6-15 rokov)	podiel na mravnostnej	mladiství (deti 15-18 rokov)	podiel na mravnostnej	mravnostná kriminalita
2001	91	12,04 %	193	25,53 %	756
2002	86	11,13 %	149	19,28 %	773
2003	73	8,74 %	124	14,85 %	835
2004	106	12,11 %	112	12,80 %	875
2005	83	10,45 %	134	16,88 %	794
	maloletí (deti 6-14 rokov)		mladiství (deti 14-18 rokov)		
2006	104	13,03 %	119	14,91 %	798
2007	40	4,96 %	136	16,89 %	805
2008	45	5,35 %	154	18,33 %	840
2009	36	4,55 %	174	21,99 %	791
2010	21	3,01 %	140	20,64 %	678

Tabuľka 3 Štruktúra vybraných trestných činov mravnostnej kriminality (Podľa: [4, 6]).

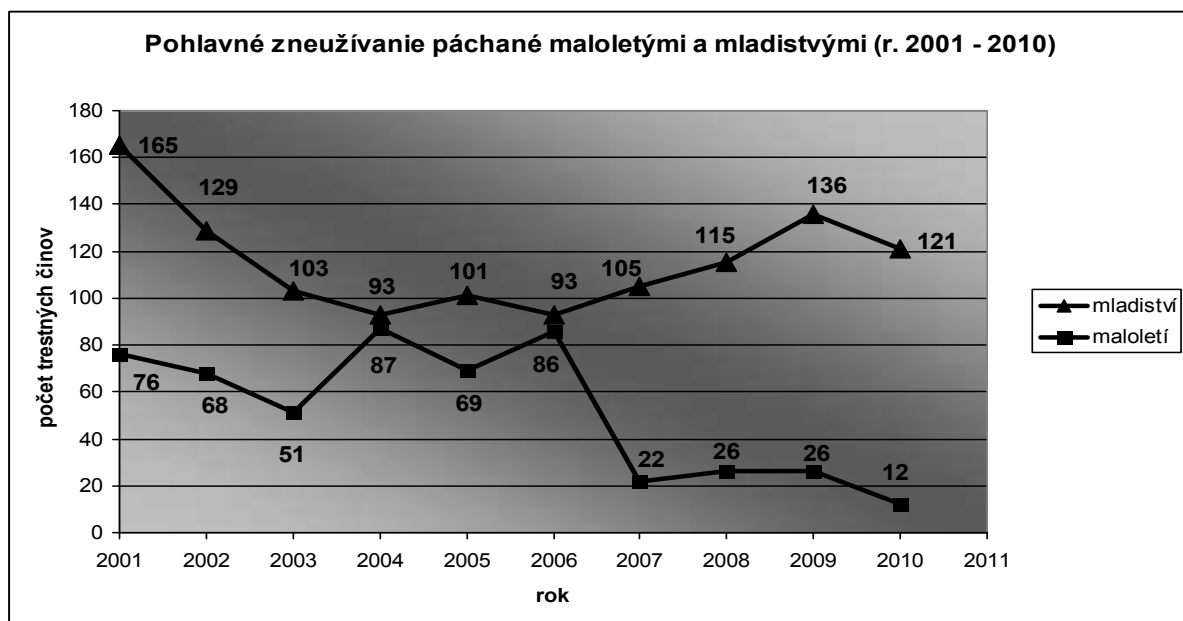
Štruktúra mravnostnej kriminality u maloletých a mladistvých v rokoch 2001 - 2010				
trestný čin	pohlavné zneužívanie		znásilnenie	
	maloletí (deti 6-15 rokov)	mladiství (deti 15-18 rokov)	maloletí (deti 6-15 rokov)	mladiství (deti 15-18 rokov)
2001	76	165	4	22

2002	68	129	3	7
2003	51	103	3	8
2004	87	93	5	10
2005	69	101	2	14
	maloletí (deti 6-14 rokov)	mladiství (deti 14-18 rokov)	maloletí (deti 6-14 rokov)	mladiství (deti 14-18 rokov)
2006	86	93	2	4
2007	22	105	1	8
2008	26	115	0	8
2009	26	136	0	11
2010	12	121	0	6

Zmenou Trestného zákona v roku 2005 došlo k zníženiu trestnej zodpovednosti z 15 na 14 rokov (Trestný zákon, §95). Údaje v rokoch 2001 – 2005 sú vedené podľa Trestného zákona platného v tom období. Za mladistvého sa pokladala osoba mladšia ako 15 rokov. Od roku 2006 je mladistvou osobou osoba staršia ako 14 rokov.

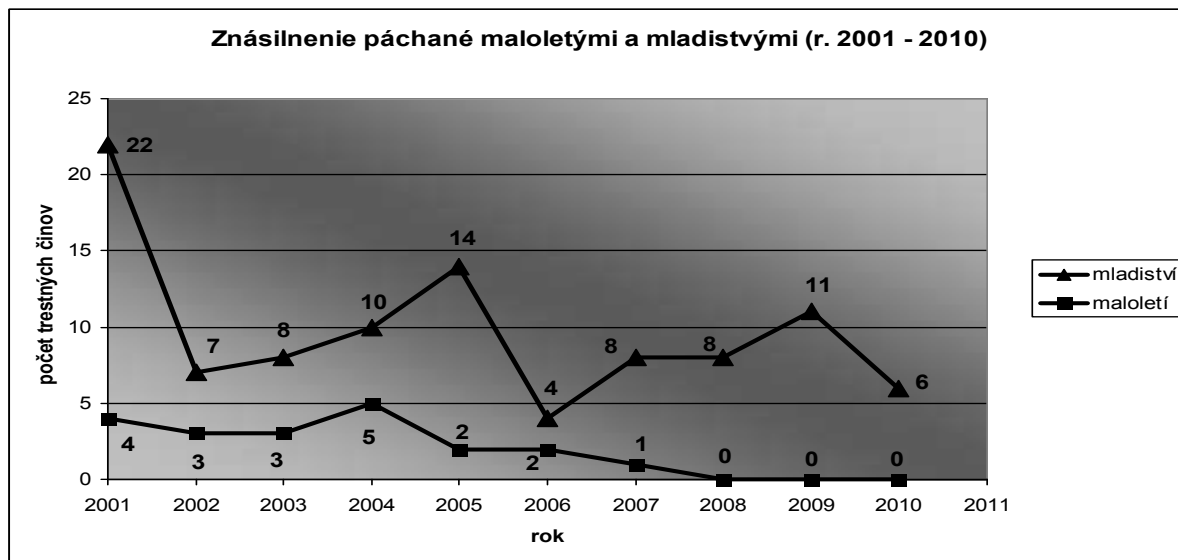
Najväčší podiel zistených trestných činov **u maloletých** v období rokov 2001 až 2010 bol v roku 2006, t.j. **13,06 %** a najmenší bol v roku 2010, t.j. 3,01 %. Mladiství páchatelia v porovnaní s maloletými sa na mravnostnej kriminalite podieľajú takmer dvojnásobne. Najviac zistených mravnostných trestných činov v porovnaní s celkovou kriminalitou **u mladistvých** bol v roku 2001, t.j. **25,53 %** a najmenej v roku 2004, t.j. 12,80 % (Tabuľka 3).

Najviac trestných činov pohlavného zneužívania spáchali maloletí v roku 2004 (87) a 2001 (76). Ani jeden trestný čin znásilnenia nespáchali maloletí po roku 2008. Mladiství spáchali najviac trestných činov znásilnenia v roku 2001, t.j. 22 a najmenej v roku 2006, t.j. 4 (Tabuľka 3). **Trestný čin obchodovania s ľudmi bol za obdobie desiatich rokov (2001 – 2010) spáchaný len 1 krát, v roku 2004.**

Obrázok 1 Graf počtu trestných činov pohlavného zneužívania páchaného maloletými a mladistvými v rokoch 2001 – 2010 (Podľa: [4, 6]).

Pohlavné zneužívanie páchané maloletými a mladistvými má z dlhodobého hľadiska klesajúcu tendenciu. Od roku 2007 však počet tohto trestného činu u maloletých výrazne klesá, ale u mladistvých mierne narastá (Obrázok 1).

Obrázok 2 Graf počtu trest. činov znásilnenia páchaného maloletými a mladist. v rokoch 2001 – 2010 (Podľa: [4, 6]).

Znásilnenie páchané maloletými a mladistvými má z dlhodobého hľadiska ustálenú tendenciu. Od roku 2006 však počet u maloletých klesol na 0, ale u mladistvých v roku 2009 stúpol oproti roku 2006 takmer trojnásobne. U mladistvých má od roku 2001 vývoj podobný krivke sínusoidy (Obrázok 2).

„Mravnostnú kriminalitu, čo do jej stavu a dynamiky, možno charakterizovať ako kriminalitu ustálenú a stagnujúcu“ [1].

LITERATÚRA

- [1] GAŠPIERIK, L. 2003. *Kriminológia – vybrané prednášky z kriminológie pre študentov bezpečnostn. manažmentu*. Žilina : ŠEVT, 2003. ISBN 80-8070-189-X.
- [2] HOLCR, K. et al. 2008. *Kriminológia*. Bratislava : IURA EDITION, spol. s r. o., 2008. ISBN 978-80-8078-206-1.
- [3] CHMELÍK, J. et al. 2003. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-739-6.
- [4] SALENKA, M. <salenka@minv.sk>. [2007-04-19]. *Slovenská republika – kriminalita zistená policajnými orgánmi PZ SR, CR, ŽP, ZVJS a VP*. [E-mail to: Róbert Zvada <robert.zvada@gmail.com>].
- [5] SEJČOVÁ, Ľ. 2002. Osobnostná charakteristika delikventnej mládeže v Slovenskej republike. In *Kriminalistika, čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi*. [on line]. No. 4. 2002. [cit. 2007-02-07]. Dostupné na: <http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2002/02_04/sejcova.html>.
- [6] *Štatistika : 1_statistika_podla_druhu_kriminality_31.12.2010.xml*. [on line]. Ministerstvo vnútra SR, 2011. [cit. 2011-04-25]. Dostupné na: <<http://www.minv.sk/?statistika-kriminality>>.

Príspevok je publikovaný v rámci riešenia projektu VEGA číslo 1/0743/11 s názvom „Podpora bezpečnosti osôb a majetku na miestnej úrovni“

článok recenzoval:
prof. Ing. Josef Reitšpís, PhD.

CRISIS SITUATIONS SOLUTION IN SPECIFIC ENVIRONMENT

The 17th International Scientific Conference
30th – 31st May 2012

We would like to inform you that the Faculty of Special Engineering of the University of Zilina organizes an international scientific conference called **Crisis Situations Solution in Specific Environment**.

The goal of the conference is to exchange the latest findings and practical experience of crisis management, persons and property protection and the tasks of human factors in crises situations.

1.1.1.1.1.1 Conference sections:

- Section No.1: **General Principles of Crisis Management**
- Section No.2: **Security Management – People and Property Protection**
- Section No.3: **Solution of Risks and Crises in Economic Environment**
- Section No.4: **Human Factor in Crisis Management**
- Section No.5: **Fire Protection and Rescue Services**
- Section No.6: **Transport in Crisis Situations**

For further information please visit our web page <http://fsi.uniza.sk/kkm/> or contact our secretary of the conference on e-mail: crisis@fsi.uniza.sk or by phone: +421 41 513 67 48.

We are looking forward to meet you in Zilina

*Faculty of Special Engineering, University of Zilina,
Ul.1.mája 32,
010 26 Zilina,
Slovak republic*